

Esther Jacobs de schrik van de goede doelen

Eenzame cowgirl

Paardrijden is een van haar sportieve hobby's. Esther Jacobs, fakkeldrager voor transparantie: "Heerlijk om me af en toe even op iets heel anders te concentreren. Zo'n paard geeft hele directe feedback; excuses of spanningen worden niet geaccepteerd."

Op Nijenrode zagen ze haar eerst helemaal niet zitten, dat sportschoolmeisje uit Nieuwegein in dat strakke gele wielrenbroekje. Op het Expeditie Robinson-eiland noemden haar concurrenten haar een 'autoritaire bitch' en ze mikten haar het eiland af. Op vergaderingen van goede doelen gaat ze over de tong als een beter te mijden lastpak. Ze luistert naar de naam Esther Jacobs. Ze is als de stripheld Lucky Luke. Komt alleen, stelt orde op zaken en rijdt in het laatste plaatje weer eenzaam de ondergaande zon tegemoet.

Door Hetty Nietsch Fotografie door Anne Hamers, met dank aan manege Spaarnwoude

Het kan niet anders of de oud-directeur van de Nederlandse Hartstichting schrikt bij tijd en wijle wakker door een angstdroom waarin ZIJ de hoofdrol speelt. Naar aanleiding van een gesprek met Esther Jacobs (1970) over de ondoorzichtige kosten van goede doelen, maakte de Volkskrant zijn exorbitante hoge salaris wereldkundig. Die publicatie zorgde ervoor dat hij z'n lucratieve baantje uiteindelijk vaarwel moest zeggen. Zomaar een vertegenwoordiger van een grote goede-doelen-instelling gevraagd naar de ervaringen met deze mede-wereldverbeteraar. Het ijzige antwoord terug: 'Ik spreek niet over Esther Jacobs...' Zo zijn dus de manieren als het gaat om de vrouw die kritisch keek naar de wijze waarop charitatieve instellingen met het binnengekomen geld omgaan. Ze kijkt er niet van op, van zo'n reactie. En in alle eerlijkheid: ze is in het geheel niet wars van commercie, van geld verdienen. Integendeel. Ze heeft haar leven zo ingedeeld dat ze in een paar weken per jaar als marketing consultant zoveel verdient dat ze er net van kan leven, om vervolgens de rest van haar tijd belangeloos te besteden aan haar goede-doelen-werk.

Francs en peseta's

Ze bezocht meer dan honderd landen, leefde tussen de Maya-indianen in Zuid-Amerika en zag hoe kleine buitenlandse projecten van enorm grote steun konden zijn. Ze woonde op Curaçao, studeerde antropologie in Florida en

eenmaal terug in Nederland, dacht ze: ik wil iets doen. Iets goeds, wel te verstaan. Maar toen ze zich als vrijwilliger aanmeldde bij een aantal goede doelen, werd haar niet veel anders aangeboden dan het rondbrengen van folders. Nederland was toen nog niet toe aan de 'hoger opgeleide vrijwilliger'. En zo ontstond het idee van Coins for Care. "Na de invoering van de euro konden veel mensen niet zo veel meer met hun buitenlandse munten, tenzij ze die flessen vol muntjes zelf in de landen van herkomst gingen inwisselen." Esther besloot de francs en peseta's in te zamelen voor goede doelen. "Later bleken er meerdere personen en organisaties te zijn, die zeiden: 'Dat willen we ook, dat is een goed idee. We doen mee maar vragen dan wel een paar procentjes vergoeding voor onze onkosten'." Jacobs dacht: "Zo gaat dat dus, een procentje hier en een procentje daar. Samen met een aantal van dit soort 'welwillende' personen zaten we in vergadering bijeen en toen heb ik in een opwelling gezegd: 'Weet je wat: als we er nou eens niks aan verdienen... Ik niet, jullie niet, niemand niet - dan gaat al het geld naar het goede doel'. Een aantal mensen viel toen af. Niet erg... dat waren toch vooral van die uitgerangeerde reclamewereldtypes die op deze manier een baan voor zichzelf probeerden te creëren. Maar de mensen die overbleven, die gingen er echt voor! Zo begon het. Met niks. Alles moest gesponsord worden. Als je onkosten maakte, zorgde je er zelf maar voor

dat die vergoed werden, want Coins for Care had geen geld." De reguliere charitaswereld keek toe. "Er was instemming. Maar er was ook wantrouwen. Zo van: Esther Jacobs en Coins for Care doen alles anders, sneller en goedkoper. Daar was de gevestigde orde dan niet blij mee, ze zagen ons als een bedreiging. Dat heeft me heel erg verbaasd. In plaats van blij te zijn met hulp, waren ze bang dat de status quo in de knel kwam." Hoe ze dat merkte? "Door tegenwerking. Ze gingen statuten opvragen bij de Kamer van Koophandel en dan gingen ze daarin kijken of er iets niet klopte. En ze gingen achter mijn rug om bij instanties klagen: Jullie moeten echt eens bij Coins for Care gaan kijken, er klopt iets niet..." Het was vooral het samenwerkingsverband Collecteplan dat Jacobs naar eigen zeggen in de weg zat: het oudste samenwerkingsverband van de verschillende collecterende organisaties, dat het hele jaar opdeelt in weken waarin door een organisatie langs de deur mag worden gegaan. Jacobs: "Zij wilden onder de naam Eurocollecte ook een grote Euro-actie organiseren. Daarom hebben ze zich erg verzet tegen Coins for Care. Uiteindelijk moesten ze wel met ons samenwerken."

Hoezo moesten?

"Waarom zou je dingen dubbel gaan doen? Hoe kun je aan het publiek uitleggen dat er twee organisaties zijn... Maar uiteindelijk, toen we gingen samenwerken, bleven ze nog steeds

Eenzame cowgirl

dwarssligen. Dat heeft de goede doelen uiteindelijk veel geld gekost. Coins for Care had alles gratis geregeld, dat was juist het idee. Een reclamebureau dat gratis voor ons werkte, de website voor niks, het call-centre voor noppes. Maar Eurocollecte ging gewoon door met het betaald inhuren van diezelfde diensten. Het was verschrikkelijk. Uiteindelijk is de dikke betaalde directie van Eurocollecte door het bestuur naar huis gestuurd omdat het zo echt niet verder kon.

“Later bleek ook dat bij Eurocollecte ruim zes miljoen euro aan kosten was gemaakt. Die miljoenen zijn uitgegeven aan organisatiekosten, advieskosten en communicatieplannen, terwijl dat helemaal niet nodig was geweest. Zoiets mag niet meer gebeuren.”

De les die ze hieruit trok was, zegt ze, dat er veel mensen en dus organisaties zijn die hun eigen positie belangrijker vinden dan het goede doel waarvoor ze werken. “Ik ben daar een jaar depressief van geweest. Ik had me uit de naad gewerkt en ik kreeg alleen maar tegenwerking. Bovendien: ik zag hoeveel geld er over de balk werd gegooid, hoeveel leugens er werden verteld; hoe iedereen elkaar in dat kleine wereldje de handen boven het hoofd hield. Het heeft me allemaal heel erg geraakt.”

De heren die tot de ontslagen directie behoren, werken nog steeds in dezelfde charitatieve

wereld. “Maar daar zegt niemand iets van, omdat ze er allemaal bij betrokken zijn. Dat maakte me ook zo somber en daarom wilde ik eigenlijk ook niets meer met die wereld te maken hebben. Ik zie dat niemand elkaar corrigeert omdat iedereen er middenin zit en het net zo heeft gedaan... Ik was de enige die onafhankelijk was, geen positie hoefde te verdedigen. Maar ik dacht ook; als ik er niets aan doe, dan doet niemand het! Bovendien was er niet alleen het negatieve. Er zijn in Nederland dertigduizend goede doelen, waarvoor bij het overgrote deel bevlogen mensen werken die hele goede dingen doen. Maar het negatieve trekt helaas de meeste aandacht van de pers en dus het publiek. Dat was voor mij een dilemma. Moest ik alles wat ik had gezien naar buiten brengen met het risico dat die heel goede doelen-wereld in kwaad daglicht zou worden gesteld? Of mijn mond houden? Of kon ik het een positieve wending geven?”

Zestien miljoen donateurs

Zo ontstond haar idee voor de Donateursvereniging om bewustwording, transparantie en betere verantwoording van goede doelen te promoten. Doelstelling is ook om de dialoog tussen goede doelen en donateurs op gang te brengen. Jacobs: “Zestien miljoen donateurs zeggen: als ik aan een goed doel geef, dan wil ik

weten wat er met dat geld gebeurt. Of in ieder geval dat mijn geld goed terecht komt.” Zo bleef de charitatieve wereld dus last houden van deze luis in de pels.

Jacobs: “Eigenlijk vinden we allemaal dat een directeur van een goede-doelen-stichting niks mag verdienen, maar dat is niet realistisch. Natuurlijk moet een organisatie gerund worden en kost dat geld, maar wees daar open over. En als je open bent en duidelijk maakt wat je overwegingen zijn, dan kun je ook duidelijk maken waarom je iemand voor een bepaald salaris inhuurt.

“In Amerika en Engeland zijn de belastingopgaven van goede doelen wél heel uitgebreid en openbaar. In Nederland hoeven goede doelen hun jaarcijfers – in tegenstelling tot bedrijven – niet bij de Kamer van Koophandel in te leveren. Dat is waarschijnlijk vanuit de beste bedoelingen zo gegaan, maar inmiddels gaat er zoveel geld in om dat zo’n vrijstelling gewoon niet meer realistisch is. De schattingen van inkomsten aan giften en erfenissen variëren van een jaarlijks bedrag van vier tot twintig miljard euro.

“De Nederlandse goede-doelen-wereld heeft zelf een keurmerk in het leven geroepen, het CBF-keur, van het Centraal Bureau Fondsenwerving. De indruk wordt gewekt dat dit keurmerk voor alle goede doelen is, en dat de beste-

“Zo alleen als ik me op dat eiland voelde, zo ontzettend, ontroerend gesteund voelde ik me hier.”

dingen worden gecontroleerd. Dit is een groot misverstand. Van de dertigduizend goede doelen in Nederland voeren vooral de 270 landelijk wervende doelen dat logo. Het keurmerk is niet geschikt voor iedere organisatie. Bovendien is het vrijwillig: organisaties kunnen zichzelf aanmelden en moeten daar dan wel stevig voor betalen. Het is meer een keurmerk waarmee een soort ‘schijnzekerheid’ wordt gecreëerd. De achtergrond van het CBF is dat niet meer dan 25 procent van alle giften door een goed doel aan kosten van fondsenwerving mag worden besteed. Naar de overige 75 procent van de uitgaven, zoals voorlichtingskosten, overheadkosten en projectkosten, wordt niet gekeken. Over de effectiviteit van de bestedingen zegt het keurmerk niets.”

Hoeveel geld gaat er volgens jou dan gemiddeld op aan de kosten van een goede-doelen-organisatie?

“Sommigen zeggen 80 procent, anderen zeggen minder. Niemand weet het. Het hangt er ook maar net van af wat je onder kosten verstaat. Het is ook niet zo dat de goedkoopste organisatie de beste is. Als je hulp verleent in bijvoorbeeld een oorlogsgebied, kan het ontzettend veel kosten om een euro ter plekke te krijgen. Des te meer reden om transparant te zijn over de reden waarom je doet wat je doet.” Om die reden heeft de Donateursvereniging (nu 3500 leden) samen met PricewaterhouseCoopers (PWC) de Transparantprijs voor de beste charitatieve verslaggeving in het leven geroepen. Winnaar dit jaar: De KNRM (Koninklijke Nederlandse Reddings Maatschappij).

PWC nodigde Morris Tabaksblat als voorzitter van de jury uit – de man van de *corporate governance* en de openbare salarissen van topondernemers in Nederland. Een hele eer dat hij de uitnodiging accepteerde, vindt ze. “Hij heeft gewerkt en geleerd en gezien en hij wil dat meegeven aan een nieuwe generatie. Ik vind dat heel erg goed. Hij is ziek en gepensioneerd en heeft alle reden om te zeggen: nu even niet, maar hij doet dit wel omdat hij het belangrijk vindt. Ik heb daar heel veel bewondering voor. Idem dito voor Herman Wijffels, de scheiden-de SER-voorzitter, waarmee ik in de commissie-Wijffels voor goed bestuur voor goede doelen heb gezeten. Hij heeft een balans gevonden tussen de harde zakenwereld en *down to earth*-

mens zijn. Die man eet alleen maar biologisch. Hij gaat eens in de zoveel tijd naar Afrika om gewoon op de grond te slapen.”

Als laatste overblijven

Weer zo’n opwelling, afgelopen zomer. Er werden kandidaten gezocht voor het tv-programma Expeditie Robinson: een spel waarin de kandidaten een felle strijd leveren op een Maleisische archipel om de hoofdprijs: als allerlaatste over te blijven op een onbewoond eiland. “Ik was net op een goede-doelen-bijeenkomst geweest waar een paar echte ‘egotrippers’ rondliepen en ik wilde gewoon even WEG! Ik werd er letterlijk misselijk van. De hypocrisie!”

Ze meldt zich aan, wordt geselecteerd en reist af naar Maleisië. “Ik wist dat het een gok was. De strijd om voedsel speelt er een grote rol. Ik kan heel slecht tegen te weinig eten. Wat zou ik doen? De mango’s stelen en stiekem opeten? Andere mensen ‘weg-ellebogen’? De druk is extreem groot en alles wordt met camera’s geregistreerd. Zou ik mezelf van mijn aller-slechtste kant laten zien? Dan zou mijn reputatie op het spel staan.”

Ze viel niet uit haar rol. Integendeel. Als twee mannelijke concurrenten haar herhaaldelijk voor het oog van een groot kijkerspubliek onderuit halen, beledigen, vals kleineren, blijft ze overeind. “Die twee mannen zeiden tegen me: ‘Esther, je bent lager dan laag...’ Dat gaat door merg en been. Ik had kunnen gaan schelden, mijn waardigheid verliezen, maar dat heb ik niet gedaan. Daarginds, zo ver weg van huis, heb ik geprobeerd mezelf te blijven, menselijk te zijn. Maar je voelt je dan wel heel klein en eenzaam en kwetsbaar. Ik heb moeten huilen, iets wat ik niet snel doe.”

De heren kregen haar toch weg. “Maar toen! Eenmaal thuis! Op straat sprak iedereen me aan. Hoe geweldig ik me had goedgehouden, en hoe verschrikkelijk die mannen waren geweest. Honderden e-mails heb ik ontvangen, duizenden reacties op internet. Zo alleen als ik me op dat eiland voelde, zo ontzettend ontroerend gesteund voelde ik me hier.”

www.estherjacobs.info
www.donateursvereniging.nl
www.geefwijzer.nl
www.transparantprijs.nl
www.coinsforcare.nl

Biografie

GEBOREN:
1970 in Utrecht

OPLEIDING:
1989-1992 Bedrijfskunde Universiteit Nijenrode
1994-1995 Masters in Arts (antropologie), University of Florida

LOOPBAAN:
1992-heden zelfstandig marketing consultant
2000 oprichter Coins for Care
2003 geridderd in de Orde van Oranje Nassau
2003 oprichter Donateursvereniging
2005 deelnemer Expeditie Robinson

Esther Jacobs als deelnemer aan Expeditie Robinson. Ook daar twee bazige heren die er alles aan deden om van haar af te komen.

Foto Talpa

